

Dan Turéll's

VANGED

FEDE TIDER I GENTOFTE HARLEM

Dan Turéll udødeliggjorde rabarberkvarteret Vangede i dansk litteraturhistories mest cool hjemstavnskildring. Vangede er ikke inkluderet i turistbussernes faste sightseeing-rute - men burde være det

Det allerførste man ser når man åbner originaludgaven af Dan Turélls hoved- og gennembrudsværk "Vangede Billeder" (1975), er et amatørfoto der viser forfatteren stående på et fortov under et skilt som peger frem mod Vangede - men også mod København. Dan Turéll er på billedet iført camouflagefarvet jakkesæt, vest og t-shirt. På hovedet har han sort bredskygget hat, og over armen en sejldugstaske.

Hvor skal han hen? Vil han til Vangede, barndommens og erindringsens sted, eller vil han tværtimod væk, ind til voksenårenes København? Rejser han i fortid eller fremtid, i virkeligheden eller fiktionen? Alle disse spørgsmål er sværere at besvare, end man umiddelbart kan tro. Vangede-i-en-bog svarer ikke uden videre til Vangede-i-verden, for en ting forandrer sig, når den beskrives. At fortælle historier fra opvækstens sted forudsætter som regel, at man selv har forladt det. For at nærme sig må man fjerne sig.

Dan Turéll kom til verden i marts 1946, født i Fiskenes tegn ligesom begge sine forældre. Til Vangede kom han i april 1955, efter at hans far, der var elektriker, på Grønland havde tjent penge der skulle skaffe familien et bedre sted at bo. Et rækkehus på Mosegårdsvej 43 A blev rammen om fem børns opvækst, og herfra kunne så rummet langsomt udvide sig, med Vangedevej og Vangede Bygade, med skolen, kirken og biografen, med alle de handlende i kvarteret lige fra skomageren og grønthandleren til tobakshandleren, der drak med kunderne fra

AF ERIK SKYUM-NIELSEN

kl. 6.00 morgen, og ismanden, der hed Villy og var "rød" og ikke engang lagde skjul på det. Disse skikkelser og mange, mange flere kom senere hen til at befolke siderne i Vangede Billeder, bogen hvormed forfatteren tog springet fra syret avantgardepoet til stilbevidst entertainer.

Første gang Dan Turéll åbnede for posen med billeder fra sin barndoms kvarter, var i digtsamlingen "Karma Cowboy" fra 1974, i det afsnit der hedder "Karma Cowboy's foto album". Her finder han frem til sit stof, og hvad der nok er lige så vigtigt: Han finder den form, der passer til stoffet - mundtlig og musikalsk, slentrende og slangpræget, åben for enhver. Pæret at læse, men hundesvært at lave! Dan Turéll kunne mærke, at han havde fat i en lang ende, og venner, især de litterære, kunne se, at her var noget specielt på vej. Manuskriptet påbegyndtes oktober 1973, og i løbet af 1974 blev planen genoptaget og udvidet, således at en veritabel syndflod af sider i maj 1975

kunne redigeres og renskrives for så i juni samme år at blive monteret sammen til en af de besynderligste bøger, dansk litteratur havde set. En topografi. En erindringsbog. Et tidsbillede. En samfundsanalyse. Lidt af alting, og det hele på én gang, gennemført som en sang til barndom og ungdom, og effektivt iscenesat, som et rockalbum på skrift.

Vangede skal rent geografisk søges i området mellem Søborg Hovedgade og Lyngbyvejen syv-otte kilometer nord for Københavns centrum. Som postdistrikt eksisterer det ikke, ej heller har det haft en telefoncentral for sig selv. I aviserne og på Rådhuset taler man tit om "Gentofte Vest" når man i virkeligheden mener Vangede, men så kan man, mener Dan Turéll, "fandeme lige så godt kalde Gentofte "Vangede Øst" - jeg mener, hvis man først begynder på sådan noget, så kan Jylland sgu lige så godt hedde "Sjælland Vest"."

I Vangede, i vest, lå lossepladsen, husvildebarakkerne, børnehjemmene og idiotanstalten. I Gentofte, i øst, lå de fine villaveje, rådhuset og stadion'et og snobbegymnasierne. Derfor nægter Dan Turéll at bruge betegnelsen "Gentofte-Vangede", de to størrelser kan simpelt hen ikke forenes. Vangede er nemlig Gentofte Kommunes Harlem, det er "The Wild Side" som Lou Reed i sin tid sang om.

En af de sidste illustrationer i bogens originaludgave er et kort, der viser, hvordan Vangede Bys jorder kom til at ligge ved Udskiftningen. Alle gårdnavnene findes endnu som vejnavne i kvarteret: Mosegårdsvej, Brogårdsvej, Fuglegårdsvej o.s.v. Men selve gårdene er alle borte. Under virkeligheden af i dag ligger, skønt usynlig, en dyb, sammensat fælles historie. Det er den Dan Turéll søger ned til, når han forankrer sin bog i hverdagene og kroppen, og når han indrømmer dagligsproget fuld ret ved brug af slang og mundtlig sætningsbygning:

Og sådan går det derudaf i Vangede - for fulde gardiner, op og ned ad dørstolper. Den er hjemme i olie, for der er ingen der knytter sylten eller syr spalten, ingen der smækker skuffen eller lukker røven eller knapper bærret, for så går man jo bare helt agurk så man vender det hvide ud af lommen, og der er jo ingen grund til at suppe i det.

Sådan siger man i digterens Vangede, men sådan siger man overalt hvor folk sætter en ære i at bruge et sprog med saft og kraft. Skeptikerne har ret, når de mener, at Dan Turéll konsekvent overbetoner Vangedes sproglige og kulturelle særpræg. Men de tager fejl hvis de kritiserer bogen på dette grundlag. For det er netop dens pointe, at Vangede som socialt og kulturelt fænomen findes mange steder. Navnet henviser til en lokalitet i virkeligheden, som digteren gjorde eksotisk spændende ved at omskabe den til et sted i fantasien. Og dermed blev navnet til symbol for et under-Danmark som længe forgæves havde prøvet at komme til orde politisk og litterært.

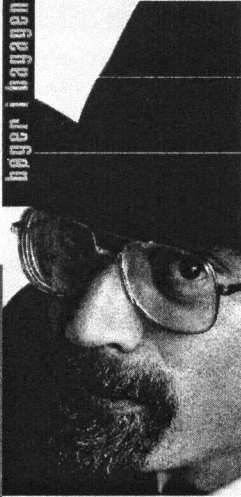
Vandrer man i dag gennem Vangede, over 40 år efter at Dan Turéll kom dertil, og over 20 år efter at han udgav sin bog, kan man nemt finde meget af det, han levendegør i sin skrift: Skolerne, institutionerne, kirken. Flere butikker ligger endnu samme

Ested, som Vangede Boghandel og Kontorforsyning eller Herremagasinet, begge på Vangede Bygade, der i 1950'erne havde bevaret lidt af det gamle landsbypræg. Af menneskene er de fleste væk, hvis de overhovedet nogen sinde har eksisteret. Til gengæld kan man konstatere, at Vangede ikke mere blot er "noget man kører igennem" på vejen til noget andet og mere imponerende. For nu ligger der IKEA på stedet, og Vangede er med ét blevet et sted, man kører til. 🐞

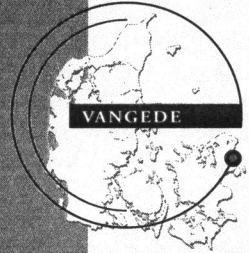
Karma Cowboy
(digte, 1974)

Vangede Billeder
(erindringsroman, 1975)

FOTO: GORM VALENTIN

bager i bagagen

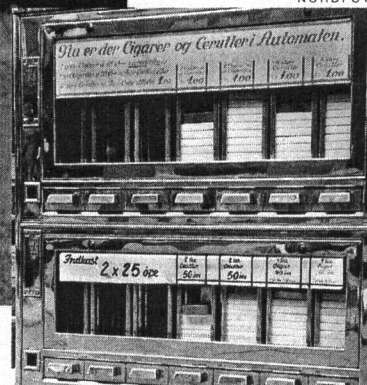
VANGEDE

"Vangede var et rabarber-kvarter - et sted, hvor der var sprittere, slagsmål, automatbræk, motorcykelbander og temmelig vilde lørdag aftner, en kort overgang et værtshus der måtte lukke og en uforholdsmæssig stor del af kriminaliteten i Gentofte."

fra "Vangede Billeder", 1975.

NORDFOT

VERD AT SE

Vangede: Kvarteret mellem Lyngbyvejen og Søborg Hovedgade, især Vangedevej og Vangede Bygade (Gentofte kommune)

tefilæg 1997